

AKRAN İSTİSMARI VE HEMŞİRELİK

Sema BAYRAKTAR¹
Sema KUÇUOĞLU²

Giriş

Akran istismarı/zorbalığı kısa ve uzun dönemde insan sağlığını olumsuz yönde etkileyen bir halk sağlığı sorunudur. Akran istismarı/zorbalığı genellikle kabadayılık/zorbalık davranışları olarak daha çok çocuk ve adolesanlarda görülür. Veriler dünya çapında akranların yaklaşık %30'unun çocukluk veya ergenlik döneminde akranları tarafından zorbalığa uğradıklarını göstermektedir. Akran zorbalığı, güçlünün zayıf üzerinde kasıtlı ve sürekli olarak fiziksel, sözel ve davranışsal güç kullanmasıdır. Bu durumun etkileri ergenlik ile sınırlı kalmayıp yaşam boyu sürmekte ve tüm toplumu etkilemektedir. Günümüzde gittikçe artan akran zorbalığının, özellikle ruh sağlığı üzerindeki olumsuz sonuçlarına ilişkin çok sayıda araştırma bulunmaktadır (1).

Akran İstismarı/Zorbalığı Kavramı

Akran istismarı/zorbalık kavramı önceden de bilinen bir durum olmasına rağmen özellikle 1970'li yıllardan sonra psikoloji yazınlarında önem kazanmaya başlamıştır. Tüm dünya da anaokulundan başlayarak akran sağlığı için ciddi

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., sema.bayraktar@istanbul.edu.tr

² Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., skuguoglu@medipol.edu.tr

Üçüncül Korumada Okul Sağlığı Hemşiresinin Rolü

Üçüncül korumada okul sağlığı hemşiresi akran zorbalığı yapan ve mağdur olan öğrencileri iyileştirmek ve rehabilitasyonunu sağlamak üzere rol alır. Okul sağlığı hemşiresinin bu aşamada öğrencilerin problem çözme becerilerini desteklemesi gerekmektedir.

Seyirci öğrencilerinde akran zorbalığı durumlarında sorumluluk almaları yönünde desteklenmeleri gerekmektedir. Okul sağlığı hemşiresi tüm öğrenciler arasında sağlıklı ilişkiler kurulması için etkinlik yapmaya ve eğitimler vermeye devam etmelidir (17,22-23-24).

Sonuç

Akranlar geleceğin toplumunu oluşturacaklardır. Büyüme gelişme döneminde olmaları nedeniyle akranlar riskli gruptadır. Bu dönemde yaşadıkları sorunlar kalıcı olabilmektedir. Bu nedenle daha sağlıklı bir toplum için daha iyi iletişim kurmaları ve akran zorbalığı davranışlarından korunmaları gerekmektedir. Okul sağlığı hemşirelerinin akran zorbalığının önlemesi için; girişimler planlanma ve programların kullanılmasında önemli rol ve sorumlulukları vardır. Bunun için okul sağlığı hemşiresinin okuldaki diğer çalışanlar ile birlikte akran zorbalığında yer alan tüm tarafları belirlemek için erken tanılama yapması, durumun yönetimini sağlaması ve korunma önlemlerini alması gerekmektedir. Akranların uygun şekilde desteklenmesi ve rehabilite edilmesi ve karşılaşılabilecek risklere karşı baş etme stratejilerini öğrenmeleri okul sağlığı hemşiresinin yöneticiliğinde gerçekleşebilir. Ayrıca okul sağlığı hemşiresi aileler ve öğretmenlere de farkındalık eğitimleri vermelidir. Tüm bu sonuçlara bakarak okul sağlığı hemşireliğinin okullarımızda yaygınlaştırılması gereklidir.

Kaynaklar

1. Dolgun G, Akran zorbalığını önlemede hemşirenin rolü. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*. 2018;5(1): 95-101. DOI: 10.17681/hsp.335312
2. Gürhan N. Her yönü ile akran zorbalığı. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Hemşireliği-Özel Konular*. 2017;3(2): 175-81.
3. Alikışıfoğlu M. Akran istismarı. *Türk Pediatri Arşivi*. 2011;46(11): 31-34. DOI: 10.4274/tpa.46.29.
4. Kutlu F, Aydın G. Akran zorbalığı ölçek geliştirme ön çalışması: kendini bildirim formu, *Türk Psikoloji Yazıları*. 2010;13(25): 1-12.
5. Özbey H, Başdaş Ö. Ergenlerde zorbalık ve hemşirelik yaklaşımı. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2020;7(1): 46-50.
6. Yıldırım R, Akran zorbalığı. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2012;10(2): 39-51.

7. Eliot M, Cornell D, Gregory A, et al. (2010) Supportive school climate and student willingness to seek help for bullying and threats of violence. *Journal of School Psychology*. 2012;48(6): 533-53. DOI: 10.1016/j.jsp.2010.07.001
8. Rigby K. *Bullying in schools and what to do about it*. Victoria: ACER Pres; 2007.
9. Pişkin M, Ayas T. Akran zorbalığı ölçeği: çocuk formu. *Akademik Bakış Dergisi*. 2011;23(1): 1-12.
10. Burnukara P, Uçanok Z. İlk ve orta ergenlikte akran zorbalığı: gerçekleştiği yerler ve baş etme yolları. *Türk Psikoloji Yazıları*. 2012;15(29): 68-82.
11. Şengül HA, Cantürk N, Cantürk G, et al. Ankara 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi'nde akran istismarı nedeniyle yargılanan çocukların değerlendirilmesi. *Türk Pediatri Arşivi*. 2012;47(1): 283-289.
12. Fekkes M, Pijpers FI, Verloove-Vanhorick SP. Bullying: Who does what, when and where? Involvement of children, teachers and parents in bullying behavior. *Health Education Research*. 2005;20(1): 81-91. DOI: 10.1093/her/cyg100.
13. Maiano C, Aimea A, Salvas MS, et al. Prevalence and correlates of bullying perpetration and victimization among school-aged youth with intellectual disabilities: A systematic review. *Research in developmental disabilities*. 2016;49-50(1): 181-195. DOI: 10.1016/j.ridd.2015.11.015.
14. Peltzer K, Pengpid S. Health risk behaviour among in-school adolescents in the philippines: trends between 2003, 2007 and 2011, a cross-sectional study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2016;13(1): 73-84.
15. Klomek AB, Sourander A, Elonheimo H. Bullying by peers in childhood and effects on psychopathology, suicidality, and criminality in adulthood. *The Lancet*. 2015;2(10): 930-941. DOI: 10.1016/S2215-0366(15)00223-0.
16. Hinduja S, Patchin JW. Bullying, cyberbullying, and suicide. *Archives of Suicide Research*. 2010;14(1): 206-221. DOI: <https://doi.org/10.1080/13811118.2010.494133>.
17. Çiftçi, S. Özel gereksinimli çocuklarda istismar ve ihmal. Kaçan H, Değer B (Ed.) *Özel Gereksinimli Çocuğa Multidisipliner Yaklaşım* içinde. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri; 2023. p. 93-104.
18. Söngüt S, Akça SÖ. Çocuk İstismarı ve Pediatri Hemşiresinin Rolü. *Zeynep Kâmil Tıp Bülteni*. 2019;50(4): 241-250. DOI:10.16948/zktipb.397204.
19. Arseneault L. Annual research review: The persistent and pervasive impact of being bullied in childhood and adolescence: Implications for policy and practice. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2018;59(4): 405-421. DOI: 10.1111/jcpp.12841.
20. Avşar F, Alkaya SA. Akran zorbalığının önlenmesinde okul sağlığı hemşiresinin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2018;5(1): 78-84. doi.org/10.31125/hunhemsi-re.431134.
21. Liu J, Graves N. Childhood bullying: A review of constructs, concepts, and nursing implications. *Public Health Nursing*. 2011;28(1): 556-568. DOI: 10.1111/j.1525-1446.2011.00972.x.
22. Demir K, Küçük S. Akran zorbalığı önleme ve müdahale programlarında güncel yaklaşımlar ve hemşirelik rolleri. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*. 2020;3(2): 87-102.
23. Pigozi PL, Bartoli AJ. Scholl nurses' experiences in dealing with bullying situations among students. *The Journal of School Nursing*. 2016;32(3): 177-85. DOI: 10.1177/1059840515613140.
24. Cooper GD, Clememnts PT, Holt KE. Examining childhood bullying and adolescent suicide: implications for scholl nurses. *The Journal of School Nursing*. 2012;28(4): 275-83 DOI: 10.1177/1059840512438617.